

УДК 330.3

DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V14\(2019\)-32](https://doi.org/10.31521/modecon.V14(2019)-32)

Одношевна О. О., кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою, Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

ORCID ID: 0000-0003-4244-0031

e-mail: lelic2602@ukr.net

Губарик О. М., кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою, Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

ORCID ID: 0000-0002-3296-2074

e-mail: o.gu@ukr.net

Функціональне забезпечення економічного механізму регулювання виробництва плодово-ягідної продукції

Анотація. Розвиток та ефективне регулювання процесу виробництва плодово-ягідної продукції у сучасних реаліях неможливі без розробки та впровадження якісного економічного механізму. Зважаючи на теоретичні аспекти функціонування економічного механізму, зазначимо, що економічний словник висвітлює механізм як послідовність станів процесів, які визначають собою які-небудь дії, явища, систему, пристрій, який визначає порядок якого-небудь виду діяльності. Основною ціллю написання статті є дослідження сутності, складових та функцій економічного механізму регулювання виробництва плодово-ягідної продукції. В результаті дослідження було сформовано та узагальнено теоретичні аспекти функціонування економічного механізму виробництва плодово-ягідної продукції в контексті особливостей його формування. Також було розроблено функціональний механізм виробничого регулювання плодово-ягідної продукції у сучасних умовах. Встановлено, що сучасний стан економічного механізму регулювання виробництва плодово-ягідної продукції відіграє важливу роль у процесі розвитку галузі садівництва. Доведено, що представлені рекомендації дозволять оптимізувати процес визначення складових даного механізму та удосконалити його функціональне призначення.

Ключові слова: економічний механізм; плодово-ягідна продукція; функції економічного механізму; складові економічного механізму.

Odnoshevnaya Olga, PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Accounting, Taxation and Management of Financial and Economic Security, Dniprovsky State Agrarian and Economic University, Dnipro, Ukraine

Gubaric Olga, PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Accounting, Taxation and Management of Financial and Economic Security, Dniprovsky State Agrarian and Economic University, Dnipro, Ukraine

Functional Provision of the Economic Mechanism for the Regulation of the Production of Fruit and Berry Products

Abstract. Introduction. Modern development and effective regulation of the process of fruit and berry production in modern realities is impossible without the development and implementation of a quality economic mechanism. Taking into account the theoretical aspects of the functioning of economic mechanism, we note that the economic dictionary covers the mechanism as a sequence of processes states that determine any actions, phenomena, system, device, which determines the order of any kind of activity.

Purpose. The main purpose of the article is to study the essence, components, and functions of the economic mechanism of regulation of the production of fruit and berry products.

Results. As a result of the study, theoretical aspects of the functioning of the economic mechanism of fruit and berry production in the context of the peculiarities of its formation were created and generalized. Organizational and economic mechanism of innovation activity of enterprises, as well as any other mechanism, should be based on a set of principles that would be expedient to form at domestic horticultural enterprises. According to leading scholars, it is very important to achieve ease of approach that would ensure the applicability of these principles for practical purposes, as managers of domestic horticultural enterprises need simplified approaches to solving complex and multi-level tasks. A functional mechanism for the production control of fruit and berry products in modern conditions was also developed. In view of the study, it is worth noting that the current state of the economic mechanism of regulation of the production of fruit and berry produce plays an important role in the development of the gardening industry. We believe that the presented recommendations will optimize the process of determining the components of this mechanism and improve its functional purpose.

Стаття надійшла до редакції: 18.04.2019

Received: 18 April 2019

Conclusions. Taking into account the conducted research, we consider it advisable to state that the current state of the functional provision of the economic mechanism of regulation of the production of fruit and berry produce plays an important role in the development of the horticultural industry, which becomes a prerequisite for raising the level of economic development in general.

Keywords: economic mechanism; fruit and berry products; functions of the economic mechanism; components of the economic mechanism.

JEL Classification: A10, B49, C50, D11.

Постановка проблеми. Розвиток та ефективне регулювання процесу виробництва плодово-ягідної продукції у сучасних реаліях неможливі без розробки та впровадження якісного економічного механізму. Зважаючи на теоретичні аспекти функціонування економічного механізму, зазначимо, що економічний словник висвітлює механізм як послідовність станів процесів, які представляють собою ряд дій, явищ, систему, пристрій, що визначає собою порядок певного виду діяльності. Представлене тлумачення має багаторівневу структуру і слугує не лише технічним терміном, а й використовується у різних сферах життєдіяльності, в тому числі й економіці. У науковій літературі немає єдиного підходу до тлумачення організаційно-економічного механізму, що свідчить про недостатню вивченість даного питання. Серед сучасних вчених-економістів неоднотайною є думка щодо розмежування категорій «господарський механізм» та «організаційно-економічний механізм».

Слід підкреслити, що фінансово-господарська діяльність сільськогосподарських підприємств має досить специфічний характер. Регулювання економічного механізму не є предметом вивчення у багатьох підручниках з аграрної економіки, організації сільськогосподарського виробництва, аграрного менеджменту тощо, що вказує на відсутність визначеності, наукової чіткості та єдності поглядів щодо змістової характеристики, структури цього поняття і практики його застосування. Про це свідчить введення в науковий обіг паралельно з терміном «економічний механізм управління» таких понять як: «регулювання економічного механізму»; «фінансово-економічний механізм управління»; «регулювання господарського механізму», різницю між якими більшість авторів не пояснюють або взагалі отождоюють їх [2, 4, 5].

У зв'язку з цим зазначимо, що дослідження сутності, складових та функцій економічного механізму виробництва плодово-ягідної продукції є актуальною темою та потребує подальшого вивчення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналізуючи думки багатьох вчених-економістів стосовно сутності функціонування економічного механізму, констатуємо, що вони мають багатоаспектний характер.

Гевко О.Б. вважає, що господарський механізм є основним, а його функціональну структуру складають механізми нижчого порядку: економічний, організаційний та соціально-політичний [2]. У наукових працях вчених наводиться думка, що центральним елементом, який впливає на ефективність діяльності

економічного механізму в цілому, є економічний механізм.

Економічний механізм, за визначенням науковця П. Воробієнко, є досить складною сукупністю регуляторів, за допомогою яких реалізуються складові загальнодержавної та ринкової політики: монетарної; валютної; цінової; фінансової; банківсько-кредитної; платіжної; податкової; митної; страхової тощо [1].

Величко О. та Величко Л. зазначають, що механізм є цілісною діалектичною сукупністю взаємопов'язаних, взаємообумовлених і цілеспрямованих принципів, функцій, методів, форм та інструментів (важелів) державного регулювання економіки, спрямована на узгодження інтересів економічних суб'єктів держави [10].

Отже, узагальнюючи результати багатьох наукових досліджень, можна стверджувати, що у загальному вигляді фінансовий механізм розглядається вітчизняними вченими як багаторівнева структурна модель взаємопов'язаних і взаємозалежних чинників та факторів за допомогою яких у відповідності до встановлених принципів забезпечується належне виконання функцій аграрного підприємства в розрізі досягнення його основної мети.

Формулювання цілей дослідження. Основною ціллю написання статті є дослідження сутності, складових та функцій економічного механізму регулювання виробництва плодово-ягідної продукції. Зважаючи на поставлену мету, доцільно виконати ряд завдань, зокрема: узагальнити теоретичні аспекти процесу функціонування економічного механізму виробництва плодово-ягідної продукції; оновити механізм виробництва плодово-ягідної продукції в контексті сучасних ринкових умов.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних ринкових умовах України все більшого значення набуває саме економічний механізм управління виробництвом плодів та ягід, застосування якого у порівнянні з іншими, такими як адміністративний та інформаційно-психологічний, не наражається на суттєвий опір об'єктів управління, залишаючи можливість вільного вибору прийняття господарських рішень. Теоретичні аспекти функціонування економічного механізму виробництва плодово-ягідної продукції представлені на рис. 1.

Зважаючи на представлені теоретичні аспекти функціонування економічного механізму виробництва плодово-ягідної продукції, зазначимо, що його сукупність розуміється як система заходів стосовно організації та координації діяльності суб'єктів ринку та встановлення між ними інтеграційних зв'язків.

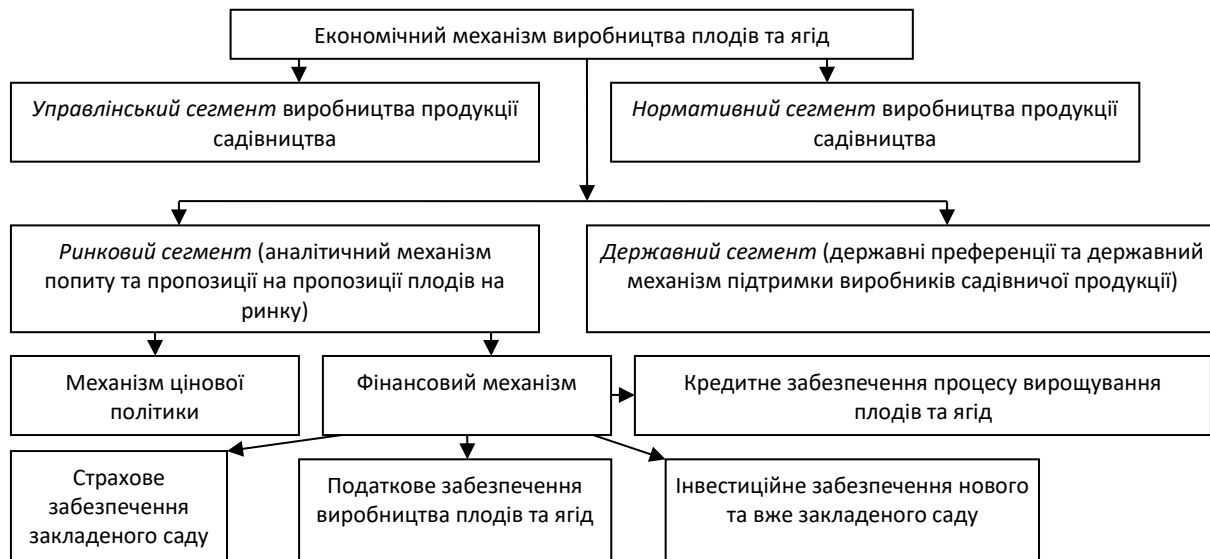

Рисунок 1 – Теоретичні аспекти функціонування економічного механізму виробництва плодово-ягідної продукції

Джерело: побудовано автором

Економічний механізм включає елементи державного впливу на результативність функціонування господарюючих суб'єктів ринку, основними з яких є: ціноутворення; фінансово-кредитний механізм; податковий механізм; страхування сільськогосподарських ризиків; інвестиційне забезпечення; забезпечення прозорості ринку; захист конкурентного середовища.

В умовах становлення ринкової економіки в економічній літературі все частіше вживається поняття «організаційно-економічний механізм», що застосовується, як правило, для окреслення організаційних елементів економічного механізму [9].

Організаційно-економічний механізм ринку плодово-ягідної продукції є сукупністю організаційних та економічних важелів, які формують і регулюють порядок здійснення діяльності суб'єктів господарювання, а також сприяють забезпеченню збалансованих відносин між ними.

Суб'єктами господарських відносин ринку садівничої продукції виступають виробники, заготівельні організації, переробні підприємства, оптові бази, проміжні організації та споживачі. Тісний взаємозв'язок перерахованих учасників ринку та встановлення між ними взаємовигідних економічних відносин відображає організаційно-економічний механізм. Організаційно-економічний механізм в залежності від середовища його формування доцільно розглядати на трьох рівнях: макро-, мезо- та мікро.

На макрорівні формується загальнодержавний ринок плодової продукції. Особливістю організаційно-економічного механізму такого рівня є активний вплив держави за допомогою наступних інструментів регулювання економічних відносин:

– розробка та реалізація державної аграрної політики, спрямованої на створення умов для ефективної діяльності господарюючих суб'єктів на ринку продукції овочівництва;

– створення відповідної законодавчої бази для регулювання господарської діяльності суб'єктів ринку, налагодження механізму взаємозв'язків між ними та забезпечення прозорих ринкових відносин.

– інформаційне забезпечення розвитку виробництва плодів та ягід у сучасних ринкових умовах.

До мезорівня належить сукупність механізмів, які застосовуються для ефективного функціонування продуктового підкомплексу АПК. Це передбачає:

– розробку та впровадження регіональних програм, концепцій і стратегій розвитку регіону та інше нормативно-правове забезпечення;

– формування розвиненої ринкової інфраструктури заготівлі та збуту продукції садівництва, тобто системи підприємств, установ, що обслуговують плодівний ринок (підприємства оптової та роздрібною торгівлі, товарні біржі, обслуговуючі кооперативи, овочесховища тощо). Це зумовить зменшення втрат продукції під час зберігання і транспортування та збільшення доходів від реалізації виробникам овочів;

– наявність відповідних природно-кліматичних та ресурсних умов регіону, які здійснюють вплив на діяльність господарюючого суб'єкта, а саме вибір організаційно-правової форми, продуктивність праці і в загальному на результативність його функціонування.

На мікрорівні організаційно-економічний механізм ринку плодової продукції виступає як механізм окремого суб'єкта господарювання. Даний механізм

створюється самими суб'єктами, однак його функціонування та розвиток також залежить від зв'язків з державою та регіональними особливостями, за допомогою застосування заходів організаційно-управлінського та маркетингового характеру, а саме: формування економічної політики окремого суб'єкта господарювання, в якій визначені стратегічні цілі та довгострокові перспективи; розробка дієвого механізму для досягнення встановлених цілей; запровадження маркетингового механізму, що сприятиме дослідженню потреб ринку, ринків збуту, аналіз конкурентів, шляхів виходу на ринок, кон'юнктури ринку, можливостей зберігання

продукції, транспортування тощо; впровадження досягнень науки та передового досвіду та інвестиційне забезпечення. Організаційно-економічний механізм регулювання виробництва плодово-ягідної продукції у сучасних ринкових умовах розкривається в розрізі наступного ряду функцій.

Зважаючи на погляди багатьох вчених-економістів, висвітлених у наукових виданнях, пропонуємо власне виокремлення ряду функцій регулювання економічного механізму виробництва плодово-ягідної продукції у сучасних ринкових умовах. Розроблений функціональний алгоритм забезпечення економічного механізму представлений на рис. 2.

Рисунок 2 – Розроблений функціональний механізм виробничого регулювання плодово-ягідної продукції у сучасних умовах

Джерело: авторська розробка

Вважаємо, що запровадження оновленого функціонального забезпечення у виробничих процесах садівничих підприємств дозволить оптимізувати асортиментний ряд плодово-ягідної продукції відповідно до сучасних ринкових вимог. Так, збалансоване виробництво садівничої продукції в розрізі існуючого економічного механізму дозволить підвищити конкурентоздатність плодово-ягідної продукції на вітчизняному та іноземних ринках [6].

Наступним етапом дослідження процесу регулювання економічного механізму є аналіз його існуючих складових. За для активізації інноваційної активності садівничих підприємств в сучасних умовах необхідною складовою є дослідження принципів та особливостей, що є одним з першочергових наукових завдань. Організаційно-економічний механізм інноваційної діяльності підприємств повинен будуватися на основі сукупності принципів. На думку провідних науковців, дуже важливим є досягти

простоти підходу, яка забезпечила б спроможність застосування цих принципів у практичних цілях, адже керівникам вітчизняних промислових підприємств необхідні спрощені підходи вирішення складних і багатоаспектних проблем [7; 8].

Окрім часто застосовуваних у науковій літературі принципів формування механізму інноваційного розвитку садівничого підприємства, таких як системність, цілісність, рівновага, значна увага приділяється ще принципам адаптованості та адаптивності. Побудова механізму інноваційної роботи садівничих підприємств передбачає створення необхідних передумов для того, щоб безпосереднє керівництво підприємства чітко уявляло майбутнє свого господарства та налагоджувало розвиток його стратегічних можливостей. Можна простежити взаємозв'язок та взаємодію організаційної та економічної складової механізму: економічна складова, насамперед, буде характеризуватися

цільовою спрямованістю, оскільки метою формування стратегічного потенціалу є досягнення певних економічних цілей в діяльності підприємства; організаційну складову варто розглядати як організацію досягнення економічних цілей.

Висновки. У сучасних умовах господарювання важливу роль відіграє галузь садівництва. Так, виробництво якісної плодово-ягідної продукції є, в першу чергу, запорукою підвищення стану здоров'я населення, а в подальшому – запорукою розвитку рівня вітчизняної економіки. З огляду на це, у представленому матеріалі було досліджено та узагальнено теоретичні складові й функціональні

особливості економічного механізму регулювання виробництва плодів та ягід в Україні. Також було представлено оновлений механізм виробничого регулювання плодово-ягідної продукції у сучасних умовах, який включає ряд функцій. Зокрема, впровадження оптимізаційно-виробничої функції, забезпечуючої функції, нормативно-правової функції та фінансово-інвестиційної. Вважаємо, що налагодження системи вирощування якісної продукції садівництва у нашій країні є запорукою підвищення рівня національної економіки та добробуту населення в цілому.

Література:

1. Воробієнко П. П., Лозова Т. І., Олійник Г. Ю. Перехідна економіка: теорія та практика : монографія. Одеса, 2018. 272 с.
2. Гевко О. Б., Шведа Н. М. Стратегічне управління : навчальний посібник. Тернопіль, 2016. 152 с.
3. Глазл Ф., Ливехуд Б. Динамичное развитие предприятия: Духовное познание, 2000. 360 с.
4. Крикавський Є. В., Похильченко О., Фертч М. Логістика та управління ланцюгом поставок : Видавництво Львівської політехніки, Львів, 2017. 804 с.
5. Лагодієнко В. В. Деякі аспекти організаційно-фінансового забезпечення інноваційного розвитку агропромислового виробництва регіону. *Фінансові механізми сталого економічного розвитку*. 2007. Вип. 3. С. 100-103.
6. Лозова Т. І., Олійник Г. Ю., Олійник О. А. Цифровізація проведення технічної інвентаризації об'єктів нерухомого майна: земельних ділянок, розташованих на них будівель, споруд та передавальних пристроїв. *Економіка та держава*. 2019. № 1. С. 4-9.
7. Жук В. М. Облік сільськогосподарської діяльності: навчальний посібник. Київ : Видавництво ТОВ "ЮрАгроВеста", 2007. 368 с.
8. Chakkol M., Johnson M., Raja J., Raffoni A. From Goods to Solutions: How Does the Content of an Offering Affect Network Configuration? *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management*. 2014.vol. 44. pp. 132-154.
9. Lambert D. M., García Dastugue S. J., Croxton K. L. The role of logistics managers in the crossfunctional implementation of supply chain management. *Journal of business logistics*. 2008. Vol. 29. pp. 113–132.
10. Velychko O., Velychko, L. Logistical modelling of managerial decisions in social and marketing business systems. *Journal of International Studies*. 2017. vol.10. pp. 206-219.

References:

1. Vorobienko, P. P., Lozova, T. I. & Oliynyk, G. Yu. (2018). *Perekhidna ekonomika: teoriia ta praktyka*. Odesa [in Ukraine].
2. Gevko, O. B. & Shveda, N. M. (2016). *Stratehichne upravlinnia: Navchal'nyj posibnyk. dlya studentiv usikh form navchannia napryamu "Menedzhment"*. Ternopil [in Ukraine].
3. Glasl, F. & Liwehud, B. (2000). *Dynamichnoe razvytye predpriyatiya*. Spiritual Cognition, Kaluga [in Russia].
4. Krykav's'kyj, Ye. V., Pokhyl'chenko, O. A. & Fertch, M. (2017). *Lohistyka ta upravlinnia lantsiuhom postavok*. L'viv: Vydavnytstvo L'vivs'koi politekhniki [in Ukraine].
5. Lagodienko, V. V. (2007). *Deyaki aspektu orghanizatsiyno-finansovogo zabezpechennya inivatsiynogo rozvutky agromuslovogo vurobnutctva region*. Kharkiv: Financial Mechanisms of Sustainable Economic [in Ukraine].
6. Lozova, T. I., Oliynyk, G. Yu. & Oliynyk, O. A. (2019). *Tsufrovizatsiya provedennya tehnicnoi inventaruzacii obectiv neruhomogo mayna: zemelnuh dilyanok, rpszashovanuh nan uh bedivel, sporud ta peredavalnuh prustroiv*. *Economy and state*, 1, 4-9 [in Ukraine].
7. Zhuk, V. M. (2007). *Oblik sil's'kohospodars'koi diial'nosti: Navchal'nyj posibnyk*. Kyiv: Publishing House LLC "YurAgroVesta" [in Ukraine].
8. Chakkol, M., Johnson, M., Raja, J. & Raffoni, A. (2014). From Goods to Solutions: How Does the Content of an Offering Affect Network Configuration? *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management*, 44, 132–154.
9. Lambert, D. M., García Dastugue, S. J., & Croxton, K. L. (2008). The role of logistics managers in the crossfunctional implementation of supply chain management. *Journal of business logistics*, 29, 113–132.
10. Velychko, O., & Velychko, L. (2017). Logistical modelling of managerial decisions in social and marketing business systems. *Journal of International Studies*, 10, 206-219 [in Ukraine].

